

بررسی نظام اعتقادی وهابیت

www.ketab.ir

محمدحسین فاریاب

دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی*

با نظارت علمی

حسن یوسفیان

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۴۰۱

www.ketab.ir

- سرشناسه : فاریاب، محمدحسین، ۱۳۵۵
- عنوان و نام پدیدآور : بررسی نظام اعتقادی وهابیت / محمدحسین فاریاب؛ با نظارت علمی حسن یوسفیان.
- مشخصات نشر : قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۱
- مشخصات ظاهری : [۴۲۰] ص.
- شابک : ۸-۴۰۸-۴۴۴-۶۰۰-۹۷۸
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.
- یادداشت : کتاب‌نامه:ص. [۳۶۸]-۳۹۷.
- موضوع : وهابیت - عقاید.
- Wahhabiyyah -- Doctrines
- شناسه افزوده : یوسفیان، حسن، ۱۳۴۷ - ، ناظر.
- شناسه افزوده : مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
- رده‌بندی کنگره : BP۲۰۷/۶
- رده‌بندی دیویی : ۴۱۶/۲۹۷
- شماره کتاب‌شناسی ملی : ۹۰۹۲۲۹۹

شماره ردیف ۱۶۵۶

شماره موضوعی کلام و عقاید - ۱۷۵

۱۴۰۱-۷۶

www.ketab.ir

■ بررسی نظام اعتقادی وهابیت

- تألیف: محمدحسین فاریاب
- ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام
- چاپ: افق
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، زمستان ۱۴۰۱
- شمارگان: ۳۰۰
- قیمت: ۱۶۸۰۰۰ تومان

-
- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۲۸
 - تلفن و شماره: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۳۲۴
 - شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و شهید منبری جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲
 - تلفن و شماره: ۰۲۱-۶۶۴۶۶۱۲۱
 - شعبه مؤسسه امام خمینی (ره) قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
 - تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۳۶۲۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۴-۴۰۸۸

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۳..... مقدمه معاونت پژوهش

۱۶..... پیشگفتار

فصل اول: کلیات دربارهٔ وهابیت

۲۰..... ۱. تاریخچهٔ وهابیت

۲۰..... ۱-۱. تاریخچهٔ فکری وهابیت

۲۷..... ۱-۲. تاریخچهٔ سازمانی وهابیت

۳۳..... ۱-۲-۱. آغاز افول وهابیان

۳۴..... ۱-۲-۲. اوج‌گیری دوبارهٔ وهابیت و افول آن

۳۶..... ۱-۲-۳. شروعی دوباره برای وهابیان

۳۷..... ۱-۲-۴. وهابیت در دوران معاصر

۳۷..... ۲. بزرگان وهابیت

۳۸..... ۲-۱. محمدبن عبدالوهاب (۱۱۱۵-۱۲۰۶ق)

۴۲..... ۲-۲. عبدالرحمان بن حسن (۱۱۹۳-۱۲۸۵ق)

۴۳..... ۲-۳. سلیمان بن سحمان (۱۲۶۶-۱۳۴۹ق)

۴۴..... ۲-۴. عبدالرحمان بن ناصر سعدی (۱۳۰۷ق-۱۳۷۶ق)

۴۵..... ۲-۵. محمد ناصرالدین آل‌بانی (۱۳۳۲-۱۴۲۰ق)

۴۶..... ۲-۶. عبدالعزیز بن باز (۱۳۳۰-۱۴۲۰ق)

۴۷..... ۲-۷. العثیمین (۱۳۴۷-۱۴۲۱ق)

- ۴۷..... ۲-۸. عبدالله بن جبرین (۱۳۵۳-۱۴۳۰ق).....
- ۴۹..... ۲-۹. عبدالرحمان بن ناصر البراک (۱۳۵۲ق - ...)
- ۵۰..... ۲-۱۰. صالح بن فوزان (۱۳۶۳ق - ...)
- ۵۱..... ۳. وهابیت؛ فرقه‌ای تکفیری.....
- ۵۸..... ۳-۱. تقابل عجیب وهابیت با جریان شیعه.....
- ۶۲..... ۳-۲. تقابل شیعه و اهل سنت با وهابیت.....
- ۶۴..... اصطلاح وهابیت.....

فصل دوم: منابع تفکر وهابیان

- ۷۰..... ۱. قرآن.....
- ۷۲..... ۲. سنت.....
- ۷۵..... ۳. عقل.....
- ۷۶..... ۳-۱. قواعد عقلی.....
- ۷۸..... ۳-۲. عقل ابزاری.....
- ۷۹..... ۳-۳. عقل منبعی.....
- ۸۲..... ۳-۴. حسن و قبح عقلی.....
- ۸۶..... ۳-۵. تعارض عقل و نقل.....
- ۸۹..... ۳-۶. تقدم نقل بر عقل.....
- ۹۱..... ۳-۷. مخالفت با برخی علوم عقلی.....
- ۹۲..... بررسی.....
- ۹۴..... ۴. فطرت.....
- ۹۶..... ۵. فهم سلف.....
- ۹۸..... ۵-۱. بررسی اجمالی.....
- ۹۹..... ۵-۲. بررسی تفصیلی؛ منشأ حجیت فهم سلف.....
- ۹۹..... ۵-۲-۱. اعلامیت سلف.....

۱۰۲ ۵-۲-۲. نزدیکی به عصر نبوی
۱۰۴ ۵-۲-۳. عدالت و فضیلت
۱۱۲ ۵-۲-۴. گفتار نبوی
۱۱۵ ۵-۳. نقد بنیادین نظریه حجیت فهم سلف صالح
۱۱۸ ۶. اجماع
۱۲۰ نقد و بررسی
۱۲۲ تعارض علم و دین

فصل سوم: خداشناسی

۱۲۸ ۱. راه‌های اثبات وجود خدا
۱۲۹ ۱-۱. برهان امکان و وجوب
۱۳۰ ۱-۲. برهان حدوث
۱۳۱ ۱-۳. برهان نیازمندی فهم به غنی
۱۳۱ ۱-۴. برهان نظم
۱۳۲ ۱-۵. برهان معجزات پیامبران
۱۳۳ ۱-۶. برهان فسخ عزائم
۱۳۳ ۱-۷. دلیل فطرت
۱۳۴ ۱-۸. اجماع امت‌ها
۱۳۴ ۱-۹. دلیل نقلی
۱۳۵ ۲. خداوند کامل مطلق
۱۳۶ ۳. توحید
۱۳۷ ۳-۱. معنای توحید
۱۳۸ ۳-۲. اثبات یکتایی خداوند
۱۳۸ ۳-۲-۱. برهان اول
۱۳۹ ۳-۲-۲. برهان دوم

- ۱۳۹..... ۳-۲-۳. برهان سوم
- ۱۳۹..... ۳-۳. انواع توحید
- ۱۴۰..... ۳-۳-۱. توحید ربوبی
- ۱۴۶..... ۳-۳-۲. توحید الوهی
- ۱۶۸..... ۳-۳-۳. توحید در اسما و صفات
- ۱۸۲..... بررسی دیدگاه وهابیان درباره توحید اسما و صفات
- ۱۸۲..... یکم. وهابیان؛ باورمند به تشبیه و تجسیم یا منکر آنها
- ۱۸۳..... دوم. بررسی اصول شش گانه
- ۱۸۶..... ۴. صفات الهی
- ۱۸۶..... ۴-۱. تقسیم بندی صفات
- ۱۸۹..... ۴-۱-۱. نگاهی به مهم ترین صفات فعلیه در اندیشه وهابیان
- ۱۹۰..... ۴-۱-۲. رؤیت الهی
- ۱۹۲..... ۴-۱-۳. ادله وهابیان برای اثبات رؤیت الهی
- ۲۰۷..... ۴-۲. هستی شناسی صفات
- ۲۱۰..... نقد و بررسی
- ۲۱۱..... ۴-۳. معناشناسی صفات

فصل چهارم: راهنماشناسی

- ۲۱۶..... ۱. پیامبرشناسی
- ۲۱۶..... ۱-۱. ضرورت نیاز به پیامبر
- ۲۲۰..... ۱-۲. وحی شناسی
- ۲۲۰..... ۱-۲-۱. تعریف وحی
- ۲۲۲..... ۱-۲-۲. انواع وحی
- ۲۲۳..... ۱-۲-۳. انواع نزول وحی توسط جبرائیل
- ۲۲۴..... ۱-۳. اعطایی یا اکتسابی بودن مقام نبوت

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است، مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویان است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیه السلام برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان

می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشواری‌تر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه‌درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌روند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی بازیابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرکز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته، و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این‌روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) از آغاز تأسیس براساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز

کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو فرق و مذاهب کلامی که با تلاش پژوهشگر ارجمند، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین فاریاب نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده، ارائه اندیشه‌نامه جامع اعتقادی و هابیت و نقد آن است.

معاونت پژوهش از مؤلف محترم و جناب آقای دکتر حسن یوسفیان که با نظارت، مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی *